

(in Ukr.).

12. The global body for professional accountants. Retrieved from: http://www.accaglobal.com/content/dam/ACCA_Global/Technical/Future/pi-shadow-economy.pdf

13. Pidorycheva, I. (2018). Experience of the Polish SEZ: in search of "anticlericism" for Ukraine. Dzerkalo Tyzhnya. Available at: https://dt.ua/macrolevel/dosvid-polskih-sez-u-poshukah-antikrihkosti-dlya-ukrayini-257607_.html (in Ukr.).

14. The Verkhovna Rada of Ukraine. Available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/card/504-2017-%D1%80> (in Ukr.).

УДК 658.338

В. А. Чичун, к.е.н., доцент,
Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
м. Чернівці

ОСОБЛИВОСТИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА

Анотація

У статті розглянуто поняття «економічний розвиток» та його вплив на діяльність підприємств. Суть економічного розвитку полягає не лише у кількісному зростанні, збільшенні виробництва товарів і послуг, але й у якісному розвитку продуктивних сил, прогресивних змінах найважливіших макроекономічних пропорцій на основі високих технологій, диверсифікації виробництва та експорту, покращання умов життя широких верств суспільства, скорочення соціальних контрастів тощо.

Сьогодні гострою є необхідність розробки політики та стратегії економічного розвитку для вирішення існуючих глобальних проблем сучасності. Так, створення сучасної моделі управління економічним розвитком підприємства може забезпечити покращення якості навколишнього середовища та забезпечити не лише теперішні, але і наступні покоління суспільства ресурсами для задоволення існуючих потреб.

Ключові слова: економічний розвиток, інфраструктура, ІТ-технології, стратегія розвитку.

В. А. Чичун, к.э.н., доцент,
Черновицкий торгово-экономический институт КНТЭУ,
г. Черновцы

ОСОБЕННОСТИ УПРАВЛЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКИМ РАЗВИТИЕМ СОВРЕМЕННОГО ПРЕДПРИЯТИЯ В УСЛОВИЯХ ТРАНСФОРМАЦИИ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СРЕДЫ

Аннотация

В статье рассмотрено понятие «экономическое развитие» и его влияние на деятельность предприятий. Суть экономического развития заключается не только в количественном росте, увеличении производства товаров и услуг, но и в качественном развитии производительных сил, прогрессивных изменениях важнейших макроекономических пропорций на основе высоких технологий, диверсификации производства и экспорта, улучшение условий жизни широких слоев общества, сокращения социальных контрастов и тому подобное.

Сегодня остро стоит необходимость разработки политики и стратегии экономического развития для решения существующих глобальных проблем современности. Так, создание современной модели управления экономическим развитием предприятия может обеспечить улучшение качества окружающей среды и обеспечить не только нынешние, но и последующие поколения общества ресурсами для удовлетворения существующих потребностей.

Ключевые слова: экономическое развитие, инфраструктура, ИТ-технологии, стратегия развития.

Постановка проблеми. На сучасному етапі в економічному просторі держави виникла потреба у створенні сприятливих динамічних умов для переходу до нового рівня економічних відносин. За такої ситуації особливої проблеми набуває потреба розвитку ділової активності, організації розвитку діяльності підприємства, яке спрямоване на споживача, і що важливо на кінцевий результат – прибуток в умовах значних соціально-економічних диспропорцій, як в середині країни, так і за її межами.

Кожен із секторів економічної діяльності має свої як проблеми, так і перспективи,

особливо в умовах значного зростання НТП. Дієвим інструментом існування та розвитку сучасного підприємства мають стати превентивні заходи, які дадуть можливість ефективно реагувати на зовнішні та внутрішні виклики. Відповідно вони сприятимуть економічному розвитку підприємства, його адаптивності, тобто гнучкості в динамічному глобальному конкурентному середовищі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У своїх працях дослідники А. С. Гальчинський, В. М. Геєць, А. К. Кінах, В. П. Семиноженко, А. А.Ткач [4; 10] звертають увагу на якісні та кількісні показники розвитку, позитивні вважаючи прогресом, негативні (спадаючі) – регресом в процесі метаморфозу економічного простору.

Таку точку зору поділяє і М. З. Згуровський, який вважає, що при економічному розвитку потрібно дотримуватися екологічних норм для покращення стану навколишнього середовища [4]. Загалом напрями економічного розвитку підприємства є важливою складовою при досягненні поставлених цілей. Н. В. Афанасьєв, С. Г. Мельник [1; 6] виокремлюють взаємозв'язок економічного розвитку із ендогенним і екзогенним середовищем та життєвим циклом підприємства. А. С. Філіпенко у своїй монографії «Цивілізаційні виміри економічного розвитку» розглядає економічний розвиток наближено до тотожних тверджень [11].

Постановка завдання. В умовах цивілізаційного розвитку як світової, так і національної економіки кожне підприємство матеріальної і нематеріальної сфери економіки повинно чітко для себе визначити розуміння поняття «економічний розвиток», сформулювати заходи до змін, які сприятимуть покращенню організації підприємства, для того щоб мати можливість ведення своєї діяльності.

Аналізуючи особливості стану післякризового відновлення економічного простору, ми бачимо, що він майже не супроводжувався усталенням моделі розвитку, більш здатної до незалежного розвитку та стійкості у глобальному середовищі. Саме тому створення моделі управління економічним розвитком сучасного підприємства може забезпечити довгострокову макроекономічну стабільність діяльності та майбутнього розвитку підприємства будь-якої сфери національної економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Враховуючи умови сьогодення, практики виокремлюють питання економічного розвитку. Світова наукова спільнота постійно створює нові та вдосконалює економічні моделі підприємства, які здатні ефективно функціонувати згідно з Концепцією сталого економічного розвитку зі швидким пристосуванням до змінного середовища.

Слід звернути увагу на те, що деякі науковці роблять наголос на комплексній, багатомірній оцінці економічного розвитку, справедливо вважаючи, що він включає в себе суттєві зрушення в сферах не лише економічного, але й технічного, соціально-політичного спрямування, в інфраструктурі, ІТ-технологіях, а також вагомих виробничих факторах – капіталі, природних ресурсах, праці [2].

Завданням дослідників сьогодні є розробка таких моделей, методик і форм розвитку, які найкращим чином і в повному обсязі відповідали б сучасним запитам. Економічний розвиток у даному випадку характеризується двома протилежними елементами: економічним зростанням, що призводить до позитивних структурних змін і сприяє зростанню ВВП, та економічним занепадом, що супроводжується кризовими явищами у всіх сферах життя суспільства.

За даними міжнародного рейтингового агентства Fitch Ratings [15] відзначається, що зростання ВВП в 2016 році зросло з 2,3% до 2,4% у 2017 році – на 2,5%, що на 0,1 % більше, ніж за попередніми оцінками. За прогнозами Мінекономрозвитку України передбачається зростання ВВП у 2018 році на 3,2%, а у 2019 році – на 3,5% і це при умові вдалого проведення політики управління економічним розвитком всіх сфер національної

економіки, долаючи диспропорції, які накопичилися в нашій державі [16].

Існування багатьох трактувань поняття «економічний розвиток» обумовлене тим, що воно охоплює широкий спектр інтересів. Тому при розгляді базових підходів теорії економічного розвитку пропонуються різні поведінкові гіпотези, використовуються різні поняття і категорії, по-різному пояснюється сам процес розвитку і надаються різні рекомендації державним установам щодо шляхів і механізмів його регулювання.

Економічний розвиток характеризується періодами зростання і спаду у часовому проміжку. Більшість авторів вважають економічний розвиток закономірним, історично зумовленим процесом, багаторазовим повторенням (чергуванням) періодів зростання та падіння, що можуть характеризуватися різними темпами прояву революційних та еволюційних змін.

Так, М. З. Згуровський розглядав економічний розвиток як закономірний процес кількісно-якісних змін у межах економічної системи та її перехід у нову якість екосистеми [4, с.54]. Дослідник визначив економічний розвиток як динамічний багатоваріантний циклічний процес, який має спіралеподібну форму та проявляється через кількісні та якісні зрушення у структурі системи при збереженні її цілісності і стійкості, що забезпечується лише за умови його керованості з боку надсистеми [5, с.6]. У своїй праці дослідник зазначає, що поняття «економічний розвиток» можна трактувати за допомогою розкриття низки складових (ступінь свідомості суспільства, інноваційні зміни, технології), що належать до цього процесу. При цьому слід враховувати базове його порівняння з близькими категоріями, а саме еволюція, модернізація, зростання та іншими [11, с. 30].

Для організації ефективної діяльності сучасного підприємства саме через концепцію «факторів розвитку і розміщення» А. Сміта і Д. Рікардо визначають спеціалізацію регіонів і країн світу. Шумпетер вважав, що його теорія економічного розвитку краще пояснює закони, динаміку розвитку товарно-капіталістичного господарства, ніж інші концепції. Згідно з його дослідженнями, економічний розвиток – це перш за все поява чогось нового, невідомого раніше, або, інакше кажучи, інновація [12].

Систематизувавши названі вище наукові підходи, варто звернути увагу, що вказані визначення не включають широкого спектру проявів цього поняття. Згідно з концепцією Й. Шумпетера [12], виокремлюються п'ять напрямів економічного розвитку, пов'язаних із інноваціями.

Враховуючи вищесказане, вважаємо, що економічний розвиток – це еволюційний поступальний процес позиціонування світової економіки у глобальному просторі, в результаті якого відбуваються її кількісні та якісні зміни, що в свою чергу призводять до появи нових технологій, видів бізнесу, товарів та послуг, що поступово покращують якість життя людей, збільшують його тривалість та змістовне наповнення [3].

Слід зазначити, що для підприємства економічний розвиток є досить складним та тривалим процесом, оскільки він взаємопов'язаний з інноваційними впровадженнями, новими системами управління, мотивації, стимулювання працівників нової системи роботи з контрагентами та безпосередніми споживачами. І це все – в умовах змінного інформаційного середовища.

Новітня стратегія розвитку сучасності виходить не з пріоритетів сьогодення, а повинна відповідати та давати можливість сучасним і майбутнім поколінням промоніторити їхні можливості щодо забезпечення життєвих потреб як сучасних, так і майбутніх поколінь. Моніторинг діяльності сучасних підприємств доводить, що стійкий економічний розвиток підприємницького бізнесу загалом неможливий без стабільного розвитку країни, тобто збалансованого розвитку усіх секторів національної економіки. Іншими словами, економічний розвиток підприємства є контрольованим та організаційним процесом, в якому можна виділити систему, що має об'єднувати ті процеси, які сприятимуть запровадженню інновацій, при необхідності проведення політики реструктуризації підприємств та вирішення

завдань стратегії і тактики управління, запускаючи механізми оперативного управління [10].

Слід зазначити, що досить часто виникають проблеми щодо якісного розміщення ресурсів, які сприятимуть збільшенню прибутків. При цьому виникає питання визначення категорії «стратегічних люків», які вказують на проблемні зони для підприємства. Саме на цьому рівні управління необхідно визначити, які можливості є у кожного підприємства щодо досягнення і підтримки стійкого й ефективного розвитку [13].

Відповідно, на нашу думку, управління економічним розвитком підприємства має здійснюватися на основі запропонованої нами моделі [14] (див. рис. 1).

Так, політика розвитку підприємства має формуватися з точки зору пріоритетності соціального та економічного розвитку, інвестиційно-інноваційного потенціалу. Відповідно, потрібно виконувати програми та плани, при цьому розглядаючи програми реструктуризації підприємств. Пріоритети розвитку на підприємстві слід систематизувати з урахуванням економічних, науково-технічних і соціальних аспектів.

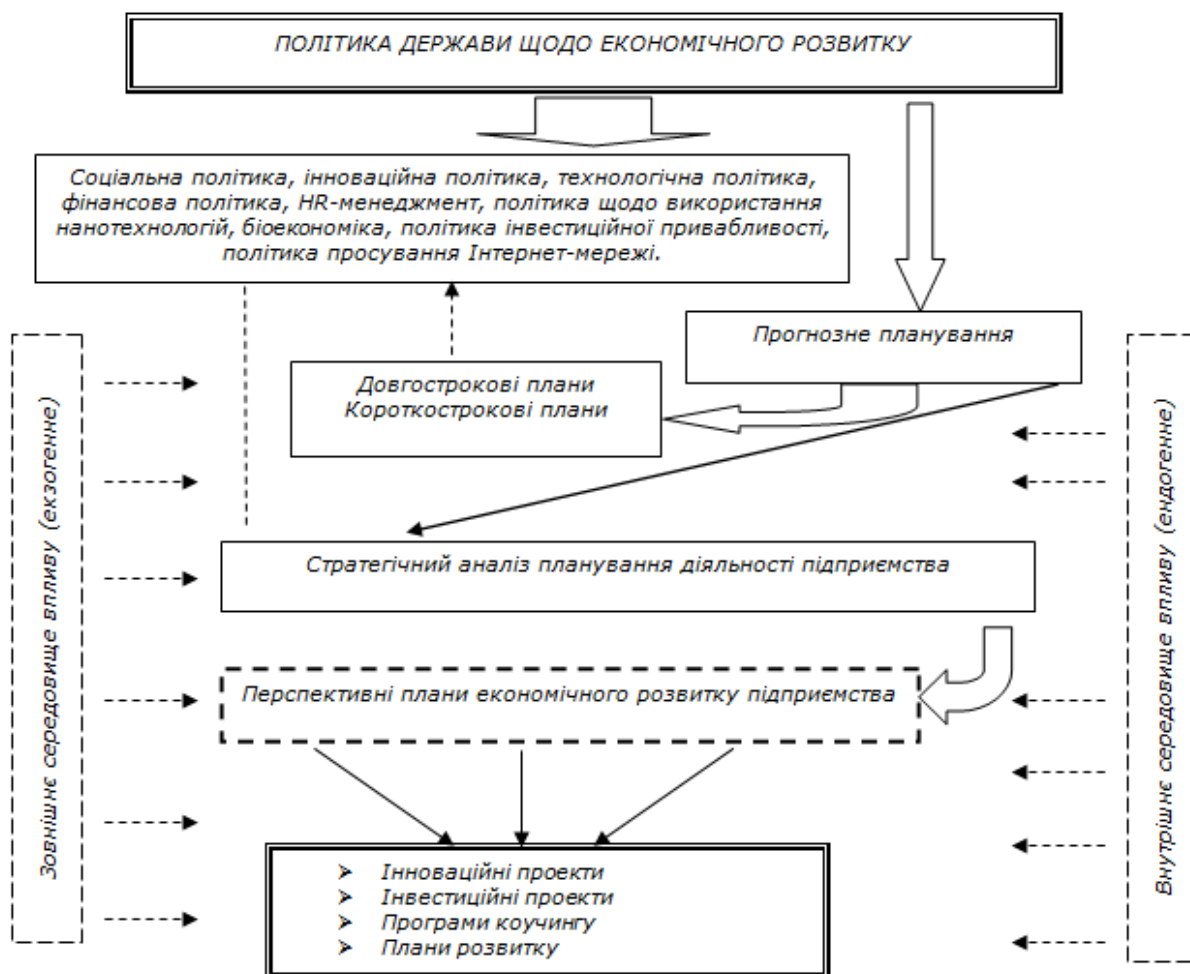

Рис. 1. Модель управління економічним розвитком підприємства*

*Джерело: розроблено автором.

Висновки. Отже, слід приділити більше уваги розумінню всього процесу існування підприємства, що функціонує в умовах динамічно змінного середовища. На практиці слід виділяти такі ознаки розвитку, як: тип змін, котрий приводить до переходу в новий, більш якісний стан, але не завжди враховуючи інтереси різних поколінь суспільства; ускладнення структури і складу підвищення ступеня організованості підприємства; формування конкурентних переваг підприємства. Зазначається, що деякі вчені не ставлять акцент на важливості стратегічної орієнтації управління підприємством. В той саме час,

коли процес розвитку підприємства передбачає запровадження необхідних значних змін в організації роботи його самого.

У найближчі роки найважливішими завданнями державної політики має стати розвиток високотехнологічних перспективних секторів, створення умов для проведення модернізації, технічного переоснащення, перепрофілювання діючих та відкриття нових підприємств. Подальший розвиток економіки України має визначатися спроможністю пошуку відповідей на виклики, що сформувалися під впливом глобальних тенденцій розвитку й перетворень у вітчизняній економіці.

Список використаних джерел:

1. Афанасьев Н. В. Управление развитием предприятия : монография / Н. В. Афанасьев, В. Д. Рогожкін, В. І. Рудика. – Харків : ВД «ІНЖЕК», 2003. – 184 с.
2. Василенко В. О. Інноваційний менеджмент: навчальний посібник [Текст] / В. О. Василенко, В. Г. Шматько; за редакцією В. О. Василенко. – Київ: ЦУЛ, Фенікс, 2003. – 440 с.
3. Вдовічен А. А. Макроекономічні диспропорції економіки України: сутність та особливості формування : [монографія] / А. А. Вдовічен ; Національний університет біоресурсів і природокористування України. – К., 2017. – 310 с.
4. Гальчинський А. С. Інноваційна стратегія українських реформ [наукове видання] / А. С. Гальчинський, В. М. Геєць, А. К. Кінах, В. П. Семиноженко. – К.: Знання України, 2002. – 306 с.
5. Згуровський М. З. Аналіз сталого розвитку – глобальний і регіональний контексти : монографія / Міжнародна рада з науки (ICSU). – Київ: НТУУ «КПІ», 2010. – Ч. 1. Глобальний аналіз якості та безпеки життя людей. – 252 с.
6. Євдокимова Д. М. Державне регулювання економічного розвитку: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.01.01 «Економічна теорія» / Д. М. Євдокимова. – К., 2002. – 20 с.
7. Мельник О. М. Економічний розвиток: логіка господарського прогресу: Навчальний посібник / О. М. Мельник. – К.: КНЕУ, 2013. – 425 с.
8. Осовська Г. В. Основи менеджменту. Практикум : навчальний посібник / Г. В. Осовська, І. В. Копитова. – К.: Кондор, 2010. – 581 с.
9. Пирожков С. І. Системний підхід до регулювання економічного розвитку [Електронний ресурс] / С. І. Пирожков // Режим доступу: http://www.niurr.gov.ua/ukr/econom/krugly_stil'99/pirozhkov.htm
10. Ткач А. А. Інституціональна економіка. Нова інституціональна економічна теорія: [навчальний посібник] / А. А. Ткач. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 304 с.
11. Філіпенко А. С. Цивілізаційні виміри економічного розвитку : монографія / А. С. Філіпенко. – К.: Знання України, 2002. – 190 с.
12. Фоміцька Н. В. Теорія систем для менеджерів : навч. пос. / Н. В. Фоміцька, В. В. Єганов. – Х. : Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2013. – 248 с.
13. Шумпетер Й. Теорія економічного розвитку / Й. Шумпетер. – Москва: Прогресс, 1982. С. 154.
14. Chychun V. Formation of strategy implementation mechanism for enterprise development Formation strategy of economic structures: the tools and practices: [Collective monograph] / Edited by A. Berezin, M. Bezpartochnyi. – Riga: «Landmark» SIA., 2016. – 254 p.
15. Рейтингове агентство Fitch прогнозує зниження темпів зростання українського ВВП в 2017 році [Електронний ресурс] / УНІАН: інформаційне агентство. – Режим доступу: <https://economics.unian.ua/finance/1902136-reytingove-agentstvo-fitch-prognozue-znijennya-tempiv-zrostannya-ukrajinskogo-vvp-v-2017-rotsi.html>
16. Мінекономрозвитку розпочало Перші національні консультації з розробки секторальних та крос-секторальних експортних стратегій [Електронний ресурс] / Міністерство економічного розвитку і торгівлі : Офіційний веб-сайт. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=5f7b32e6-8a89-4615-aa16-8219bd511e8f&title>

Valentyna Chychun, PhD, Associate Professor,
Chernivtsi Institute of Trade and Economics of KNUTE,
Chernivtsi

FEATURES OF MANAGEMENT OF ECONOMIC DEVELOPMENT OF MODERN ENTERPRISES IN CONDITIONS OF TRANSFORMATION ECONOMIC ENVIRONMENT

Summary

The article deals with the concept of "economic development" and its impact on the activities of enterprises. The essence of economic development, which is not only quantitative growth, increase of production of goods and services, but also qualitative development of productive forces, progressive changes of the most important macroeconomic proportions on the basis of high technologies, diversification of production and exports, improvement of living conditions of the general population, reduction social contrasts and so on. Nowadays, the urgent need is to develop a policy and

strategy for economic development to address the existing global problems of our time. Thus, the creation of a modern model of management of economic development of an enterprise can ensure improvement of the quality of the environment and provide not only current, but also subsequent generations of society resources to meet existing needs.

Keywords: economic development, infrastructure, IT technologies, development strategy.

References:

1. Afanas'iev, N.V., Rogozhkin, V.D., Rudyk, V.I. (2003). *Upravlinnia rozvytkom pidprijemstva* [Management of enterprise development], "INZHEK" VD, Kharkiv (in Ukr.).
2. Vasylenko, V.O., Shmatko, V.G. (2003). *Innovatsijnyj menedzhment* [Innovation management], TSUL, Phoenix, Kyiv (in Ukr.).
3. Vdovichen, A.A. (2017). *Makroekonomichni dysproportsii ekonomiky Ukrainy: sutnist' ta osoblyvosti formuvannia* [Macroeconomic imbalances in the economy of Ukraine: the essence and peculiarities of formation], National University of Bioresources and Natural Resources of Ukraine, Kyiv (in Ukr.).
4. Galchinsky, A.S., Heyets, V.M., Kinakh, A.K., Semynozhenko, V.P. (2002). *Innovatsijna stratehiia ukrains'kykh reform* [Innovative Strategy of Ukrainian Reforms], Knowledge of Ukraine, Kyiv (in Ukr.).
5. Zgurovsky, M.Z. (2010). *Analiz staloho rozvytku – hlobal'nyj i rehional'nyj konteksty* [Analysis of Sustainable Development – Global and Regional Contexts, International. Science Council (ICSU)], NTUU "KPI", Kyiv, Part 1. Global analysis of the quality and safety of people's lives (in Ukr.).
6. Evdokimova, D.M. (2002). *State regulation of economic development*. Abstract to PhD dissertation, Economic Theory, Kyiv (in Ukr.).
7. Melnyk, O.M. (2013). *Ekonomichnyj rozvytok: lohika hospodars'koho prohressu* [Economic Development: The Logic of Economic Progress], KNEU, Kyiv (in Ukr.).
8. Osovska, G.V., Kopytova, I.V. (2010). *Osnovy menedzhmentu. Praktykum* [Basics of Management. Workshop], Condor, Kyiv (in Ukr.).
9. Pyrozshkov, S.I. *Systemic Approach to the Regulation of Economic Development*. Available at: http://www.niurr.gov.ua/ukr/econom/krugly_stil'99/pirozshkov.htm (in Ukr.).
10. Tkach, A.A. (2007). *Instytutsional'na ekonomika. Nova instytutsional'na ekonomichna teoriia* [Institutional Economics. New Institutional Economic Theory], Center for Educational Literature, Kyiv (in Ukr.).
11. Filipenko, A.S. (2002). *Tsyvilizatsijni vymiry ekonomichnoho rozvytku* [Civilization dimensions of economic development], Knowledge of Ukraine, Kyiv (in Ukr.).
12. Fomitskaya, N.V., Yeganov, V.V. (2013). *Teoriia system dlia menedzheriv* [Theory of Systems for Managers], View of KRI NAPA "Master", Kharkiv (in Ukr.).
13. Schumpeter, J. (1982). *Teoriia ekonomycheskoho rozvytyia* [The theory of Economic Development], Progress, Moskva (in Russ.).
14. Chychun, V. (2016). *Formation of strategy implementation of economic structures*. Edited by A. Berezin, M. Bezpartochnyi, Landmark Ltd., Riga.
15. Fitch Ratings Estimates Decrease in Ukrainian GDP Growth in 2017. UNIAN: information agency. Available at: <https://economics.unian.ua/finance/1902136-reytingove-agentstvo-fitch-prognozue-znijennya-tempiv-zrostannya-ukrajinskogo-vvp-v-2017-rotsi.html> (in Ukr.).
16. The Ministry of Economic Development began the first national consultations on the development of sectoral and cross-sectoral export strategies [Electronic resource] / Ministry of Economic Development and Trade: Official website. Available at: <http://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=en-UA&id=5f7b32e6-8a89-4615-aa16-8219bd511e8f&title> (in Ukr.).

